

Pleidooi voor een tegensprekelijk vooronderzoek

André De Becker*

La procédure inquisitoriale du Code d'Instruction Criminelle a rendu d'incontestables services; elle a, ou plutôt elle a eu d'incontestables mérites. Actuellement, elle est irrémédiablement condamnée.¹

Het gerechtelijk vooronderzoek in het Belgisch rechtsstelsel draagt nog steeds sporen van het oude Napoleontische recht en is dan ook dringend aan de nodige hervormingen toe. Dit artikel is een pleidooi voor een nieuwe vorm van vooronderzoek, waarin verdediging en verdachte aanspraak kunnen maken op de rechten die hen toekomen.

Kan men een pleidooi voor een tegensprekelijk vooronderzoek in ons Belgisch rechtsstelsel beter laten aanvangen dan met deze vaststelling uit onverdachte bron? Zij werd namelijk in 1914 neergeschreven door de Heer Servais, toen raadshoofd bij het hof van Cassatie, in het inleidend verslag van een voorstel tot herziening van het eerste boek van het Wetboek van Strafvordering, uitgebracht in naam van de 'Conseil de la Législation'. Hiertoe behoorden ook, naast een aantal advocaten, ondermeer de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, de Procureur des Konings te Brussel, de Secretaris-generaal van het ministerie van Justitie, evenals professoren uit alle Belgische universiteiten.

Indien zij zouden weten dat, haast 70 jaar na hun ondubbelzinnige veroordeling van het systeem, het inquisitoriaal vooronderzoek zoals zij het kenden, nog steeds, haast ongewijzigd, wordt toegepast, en sommigen zelfs van mening zijn dat het nog uitstekende diensten bewijst, dan zouden zij ook beginnen twijfelen aan de wil om in dit land de rechten van de verdediging, ook in het vooronderzoek, de plaats te geven die hen toekomt. Vooral daar zij niet de eersten waren om een dergelijke hervorming op te eisen.

Reeds in 1901 had Paul Janson in de toelichting tot een wetsvoorstel 'sur l'instruction criminelle contradictoire', dat hij samen met Paul Hymans neerlegde bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers, geschreven: 'Aussi croyons-nous pouvoir affirmer qu'on est unanime à reconnaître aujourd'hui que notre système d'information préparatoire ne répond plus au progrès des idées en cette matière et aux besoins d'un peuple libre.'

Basé sur le principe inquisitorial, il place entre les mains des représentants de la justice des pouvoirs énormes, sans assurer aux citoyens des garanties suffisantes pour la protection de leurs droits et l'exercice efficace du droit de défense.²

Er zijn dan ook naast de reeds vermelde, verschillende pogingen geweest om wijzigingen te brengen aan het vooronderzoek, zoals het geregeld wordt in het Wetboek van Strafvordering van 1808, waarvan wij de enige zijn om het nog

* Uitgesproken ter gelegenheid van de plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel, op 5 november 1982

1. Projet de Révision du Livre Ier du Code d'Instruction Criminelle. Rapport présenté au nom du Conseil de Législation par SERVAIS, M., *R.D.P.*, 1914, 401 e.v.

2. *Doc. Parl.*, Chambre, 1900-01, nr 143, 21

an dat het ni-
heid geleden
boetes enige
mboete blijft

ilyse heeft de
oetes kunnen
n dan als een

p zwartwerk.
iet belasting-
maatse sanc-

nken met op

iet belasting-
eren van een
ijn dient het

toe te passen. Zelfs in het land van herkomst behoort het reeds lang tot de geschiedenis.

De grondwetgever had trouwens opdracht gegeven tot een herziening ervan, in het onlangs pas opgeheven artikel 139 van de Grondwet, waarin het Nationaal Congres verklaarde dat de herziening van de Wetboeken binnen de kortst mogelijke tijd diende te worden geteeld. Voor het Wetboek van Strafvordering is dit tot op heden een vrome wens gebleven en het ziet er niet naar uit dat hiern binnen afzienbare tijd enige verandering zal komen, en dit ondanks het feit dat men het er vanaf zijn ontstaan over eens is geweest dat het door zijn hybride karakter het slechtste van de Napoleonische codexen was.

Hiermee we er in dit verband aan dat dit Wetboek, tot stand gekomen tijdens een dictatorial regime waarvan vooral de regeling van het vooronderzoek de stempel draagt, het resultaat is van een merkwaardig compromis, tussen het volledig inquisitoriaal recht van het Ancien Régime en de hervormingen doorgevoerd na de Revolutie.

Doch in plaats van een poging te ondernemen tot het harmoniseren van beide systemen bestond het compromis erin voor de vormsgerichten het contradictoir stelsel te behouden terwijl het vooronderzoek opnieuw volledig inquisitoriaal geheim en schriftelijk werd.³

In uitvoering van het vermelde artikel 139 van de Grondwet werd dan ook bij K.B. van 5 maart 1850 een commissie opgericht tot volledige herziening van het Wetboek van Strafvordering, uit wiens werkzaamheden trouwens de wet van 18 februari 1852 op de voorlopige hechtenis voortkomt. In 1862 schorstte zij echter haar werkzaamheden in afwachting dat het nieuwe Strafwetboek, dat in voorbereiding was, uitgevaardigd zou worden. We zullen straks vaststellen dat we 120 jaar nadien nog voor dezelfde situatie staan.

Het nieuwe Strafwetboek kwam toen echter, in tegenstelling met latere tijden, wel degelijk tot stand, en bij K.B. van 30 november 1869 werd de Commissie tot herziening van het Wetboek van Strafvordering opnieuw samengesteld en aan het werk gezet. In de loop van de jaren 1877-1879 diende zij een volledig ontwerp van wetboek in. Wat de rechten van de verdading tijdens het vooronderzoek betreft, voorzag ze alleen in de mogelijkheid voor de verdachte aan de onderzoeksrechter verzoekschriften te richten waarin werd gevraagd, zonder dat de onderzoeksrechter echter verplicht was hierop in te gaan. Het tegensprekelijk karakter van het vooronderzoek werd echter afgewezen met de bedenking dat er op dat ogenblik nog geen tegenstelling van belangen bestaat tussen het openbaar ministerie en de verdachte, vermits men in dit stadium van het strafproces alleen zoekt naar de waarheid.⁴ Uiteindelijk zullen 35 jaar parlementaire werkzaamheden alleen de wet van 17 april 1878 'houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering' opleveren. Voor het overige verzeeide gans het ontwerp in de vergeetheid. Gelukkig maar trouwens, als we procureur-generaal Cornil mogen geloven, die zich verheugde over het mislukken ervan, vermits de

3. CORNIL, L., *De la nécessité de rendre à l'instruction préparatoire en matière pénale, le caractère légal qui elle a perdu*, Cour d'appel de Bruxelles 1931, 6.
4. *Doc. Parl., Chambre, 1878-79, tome III nr. 88, tome V nr. 238.*

erin voorziene bepalingen 'révèlent plus le sens de la subtile procédure que le désir de réaliser une œuvre équilibrée et pratiquement utile'.⁵

Op 29 maart 1901 krijgen we een eerste werkelijke poging om tot een reëel contradictoir vooronderzoek te komen, door het hierboven reeds geciteerde wetsvoorstel ingediend bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers door de Heren Janson en Hyman. Het gaat om een beperkt voorstel dat in afwachting van een diepergaande hervorming, die volgens hen diende gebaseerd te zijn op het onttrekken aan de onderzoeksrechter van zijn functie van officier van gerechtelijke politie om hem uitsluitend als magistraat te belasten met de controle op het vooronderzoek, toch reeds de deur wou openen voor het contradictoir debat tijdens dit vooronderzoek. Zolang de onderzoeksrechter in dit voorstel politietaken uitvoerde en er zich toe beperkte bij middel van zuiver materiele handelingen inlichten te verzamelen, handelt hij alleen en zonder controle. Zodra hij echter overgaat tot het eigenlijk gerechtelijk onderzoek, door expertises, het oneder eed verhoren van getuigen en dergelijke te bevelen of uit te voeren, wordt de procedure tegensprekelijk. De advocaat is aanwezig bij de ondervraging zowel van de verdachte als van de getuigen en de verdachte heeft in geval van deskundig onderzoek het recht zelf een deskundige aan te wijzen die alle vertellingen van de door de onderzoeksrechter aangestelde expert kan diwonen, hem vertellingen kan richten, en zijn bevindingen achteraan het verslag of in een afzonderlijk verslag kan neerschrijven.⁶

In reactie op dit voorstel legde de toenmalige minister van Justitie Van den Heuvel op 26 februari 1902 een eigen ontwerp neer houdende de titels II en III van Boek I van het Wetboek van Strafvordering, hoewel in de Memorie van Toelichting toegegeven wordt 'qu'il n'est plus contesté par personne que le code d'instruction Criminelle n'accorde pas à la défense tous les droits qui, en bonne justice, doivent lui appartenir' voorziet het ontwerp slechts beperkte hervormingen op het vlak van de rechten van de verdading.

Het inquisitoir karakter van het vooronderzoek blijft behouden. De advocaat is niet aanwezig bij de ondervragingen door de onderzoeksrechter, al hebben de partijen het recht te verlangen dat de getuigen die zij wensen te doen horen, worden gehoord. Merkwaardig in het ontwerp is wel de bepaling dat indien er 'redenen bestaan om te vrezen, dat de verklaring van een getuige later niet meer zou kunnen herhaald worden, de rechter van instructie partijen en harr raadsleden kan machtigen er bij tegenwoordig te zijn'. Overgens behoudt het ontwerp de bepalingen van het voorstel Janson-Hyman met betrekking tot de expertises terwijl het de onderzoeksrechter toelaat de aangeklaagde en de burgerlijke partij en hunne raadsleden kennis te laten nemen van de stukken van het dossier in de loop van het onderzoek.

Belangrijk is wel dat de op secretetelling weliswaar behouden wordt en dit voor een niet verlangbare termijn van 8 dagen, doch dat ze niet geldt voor de advocaat. In de Nederlandse versie van het ontwerp heet dit dan: 'Onmiddellijk na de ondervraging mag de aangeklaagde vrijelijk gemeenschap hebben met zijn raadsmans'. Of nog: 'Wanneer de loop van het onderzoek dit eist, kan de rechter

5. CORNIL, L., *o.c.*, 17.
6. *Doc. Parl., Chambre, 1900-01, nr. 143.*

van instructie bevelen dat er geen gemeenschap mag plaats hebben. ... Dit verbod is niet van toepassing op den raadsman van den aangeklaagde.

Ook deze ontwerpen geraakten in de vergeethoek en hierna kwam voor lange tijd een einde aan het parlementair werk.

In 1914 nochtans werd door de Conseil de Legislation een volledig ontwerp tot herziening van Boek I van het Wetboek van Strafvordering gepubliceerd.⁷ Het gaat hier wel om het meest volledige en verregaande voorstel dat tot op heden het daglicht zag. Het ontwerp regelde naast het eigenlijke vooronderzoek eveneens het opsporingsonderzoek, dat unilateraal en geheim bleef, maar haast volledig werd toevertrouwd aan de Procureur des Konings en zijn substituten, met verregaande beperkingen van de bevoegdheden en mogelijkheden van de politieambtenaren. Het opsporingsonderzoek had bovendien slechts de waarde van gewone inlichting, en werd onderworpen aan een controle van de verdediging die regelmatig op de hoogte gehouden werd van het verloop ervan, ondermeer door de verplichte mededeling van alle stukken binnen de 5 dagen nadat ze opgesteld werden. Het eigenlijke vooronderzoek door de onderzoeksrechter werd volledig tegensprekelijk en publiek gemaakt. Bovendien voorzag het ontwerp in de verplichting opgelegd aan al diegenen die tot de eerste onderraging van een verdachte overgingen, dus zowel politie, openbaar ministerie als onderzoeksrechter, deze vooral te waarschuwen dat hij het recht had niet te antwoorden op de hem gestelde vragen zonder dat men zijn stilzwijgen tegen hem kon uitleggen.

Een opmerkelijk, zij het logisch gevolg van deze bepaling was, dat geen medebrengingsmandaat kon uitgevaardigd worden tegen een belichte, dan in de gevallen waarin een voorlopige hechtenis mogelijk is, vermits men de verdachte toch niet kan dwingen te praten en het feit dat hij aan een gewone oproeping geen gevolg geeft als een weigering tot spreken diende beschouwd.

Ook dit voorstel, het lijd word eentoning, zal geen gevolg kennen, al zal zowel de Union Belge de Droit Pénal in 1937⁸ en de Fédération des Avocats in 1938⁹ er zich in ruime mate op baseren, om, zij het eerder beperkte voorstellen te formuleren tot herziening van het vooronderzoek.

Tot even weinig resultaten kwamen de werkzaamheden van het studiecentrum voor de hervorming van de Staat dal eveneens een verslag opstelde over 'l'Organisation de la défense au cours de l'instruction préparatoire' waarin de verdachte ondermeer het recht gegeven werd zich bij de onderraging door de onderzoeksrechter te laten bijstaan door een raadsman, terwij de individuele procespartijen het recht verkregen verzoekschriften in te dienen met betrekking tot plaatsbezoeken, verhoor van getuigen, confrontaties en opheffing van inbeslagnames.¹⁰

7. *Projet de Révision du Livre Ier du Code d'Instruction Criminelle*, Rapport présenté au nom du Conseil de Legislation par SERVVAIS, M., R.D.P., 1914, 401, e.v.

8. *Projet de Réforme de l'Instruction préparatoire*, délibéré et adopté par l'Union belge de droit pénal dans ses assemblées des 5 février, 19 décembre 1936, 20 février et 13 mars 1937, R.D.P., 1937, 402.

9. *Réforme de l'Instruction préparatoire* - Rapport présenté à l'Assemblée générale de la Fédération des Avocats le 25.06.1938 - Section française par SASSERATH, S., et à la section flamande par WINEN, M., R.D.P., 1938, 779.

10. MINEUR, L., L'organisation de la défense au cours de l'instruction préparatoire, R.D.P., 1939, 1070 e.v.

Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog zal bij Regentsbesluit van 9 november 1946 opnieuw een commissie opgericht worden belast met de voorbereiding van de studie tot herziening zowel van het Strafwetboek als van het Wetboek van Strafvordering. Ook hier zal het weerom bij een poging blijven daar de Commissie er zelf de brui blijkt aan gegeven te hebben.¹¹

In 1962 nam de Minister van Justitie Pierre Vermeylen nogmaals de moed in de twee handen en benoemde bij K.B. van 12 juli 1962 Prof. Herman Bekart tot Koninklijk Commissaris met als opdracht de hervorming van de strafrechtpleging aan de Regering voor te stellen.

Op 12 november 1976, nu ook reeds 6 jaar geleden, maakte de Koninklijke Commissaris aan de Minister van Justitie een voorontwerp over dat een volledig nieuw Wetboek van Strafvordering bevatte.¹²

Sindsdien heerst over dit ontwerp opnieuw volledige stilte en dreigt een zoveelste maal de arbeid van verschillende jaren verloren te gaan.

In 1979 richtte volksvertegenwoordiger Mevrouw Dinant immers een parlementaire vraag aan de Minister van Justitie waarin zij hem vroeg of het niet wenselijk was de voorstellen van de Koninklijke Commissaris te publiceren en of hij, na 17 jaar voorbereidend werk, initiatieven heeft genomen of van plan was te nemen om de voorstellen of andere oplossingen te verwezenlijken. Het onthutsende antwoord van de Minister luidde: '1° het lijkt mij niet gepast een tekst die slechts een voorontwerp is, openbaar te maken; 2° ik meen dat eerst het strafrecht moet worden hervormd vooraleer het geheel van de hervorming van de strafrechtpleging op wetgevinggebied ter hand wordt genomen.'

Wanneer men dan weet dat de leden van de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek in hun meest optimistische verwachtingen dit Wetboek voor het eerst gehanteerd zien door hun kleinkinderen, weten we dat we opnieuw voor een lange periode vertrokken zijn, en opnieuw zowel op wetgevend als op wetenschappelijk gebied in een impasse zijn geraakt.

Eik ernstig wetenschappelijk werk wordt natuurlijk bemoeit zomet volledig verhindert niet alleen door het feit dat iedereen wacht op het vervolg van de parlementaire werkzaamheden, doch nog meer door de omstandigheid dat een volledig ontwerp tot vernieuwing voorligt waarvan men geen kennis nemen kan, tenzij zeer fragmentair door enkele tijds van de sluier die opgelicht werden in een aantal publikaties van de Koninklijke Commissaris of zijn medewerkers, die zich hiertoe haast een monopolie op het gebied van publikaties betreffende de strafrechtshervorming hebben kunnen opdoen.

Typend voor deze toestand is dat het laatste globale werk over de strafrechtpleging dateert van 1946.¹³ Sindsdien verschenen alleen min of meer uitgewerkte cursussen, die althans de verdienste hebben ook voor de practicus enige orde te scheppen in de warboel van het Wetboek van Strafvordering zelf, die

11. BEKART, H., *La Manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, 1972, 49.

12. DUPONT, L.: Waartover men niet (meer) spreekt: Een eentoning verhaal over strafrechtelijke hervormingspogingen in België, *Panopticon* 1980, 445.

13. De grondslagen van dit project werden uiteengezet in een publikatie van de Vlaamse conferentie bij de balie te Antwerpen van 24 april 1976 waar de Koninklijke Commissaris zijn voorontwerp verdedigde.

13. *Novelles: Procédure pénale*.

nog vergrout wordt door de verschillende procedureregels vervat in complementaire en bijzondere wetten, of in de praktijk gegroeid pretoriaans recht.

Overgens is het onbegrijpelijk en een democratische staat onwaardig dat een Minister van Justitie schriftelijk dat het hem niet gepast voorkomt een tekst die slechts een voorontwerp is openbaar te maken. Een dergelijk belangrijke materie dient juist in een democratie in volle openheid besproken te kunnen worden, zodat het ontwerp getoetst aan de sociale realiteit en aan hetgeen onder de rechtsbeoefenaars en de openbare opinie aan verwachtingen leeft, door het Parlement zou kunnen behandeld worden.

Ook op wetgevend gebied is de impasse groot. Zo werden naar aanleiding van een geruchmakend proces twee wetsvoorstellen ingediend bij de Belgische Senaat, het ene op 18 september 1979 door de Heer Serge Moureaux, het andere op 5 juni 1980 door Mevrouw Gillet. Beiden beoogden een fragmentaire hervorming, steeds met het doel het vooronderzoek meer tegensprekelijk te maken. Ook van deze pogingen kwam niets in huis, ondemeer omdat men bleef wachten op de grote globale hervorming van de strafprocedure.

We pleiten dan ook in de eerste plaats om een openbaarmaking van dit ontwerp, en een vlgug begin van behandeling ervan in het parlement. Niet dat we met alles wat van dit ontwerp reeds bekend geraakte akkoord kunnen gaan. Integendeel, we zijn van oordeel dat veel tijdens de parlementaire debatten dient gewijzigd. Doch het bevat heel wat positieve voorstellen die een reële verbetering uitmaken en door de besprekking ervan zou eindelijk een aanvang worden gemaakt met de hoogst noodzakelijke hervorming.

Het is immers reeds ten overvloede gezegd dat het Wetboek van Strafvordering het slechtst opgestelde van de Napoleonische Wetboeken is, waarin haast elke systematiek ontbreekt. Dit heeft als gevolg gehad dat enerzijds heel wat voorschriften ervan in onbruik zijn geraakt doordat het Hof van Cassatie haast stelselmatig voorhoudt dat ze niet op straf van nietigheid zijn voorgeschreven, terwijl anderzijds, zoals een procureur-generaal het uitdrukte, het ganze opsporingsonderzoek en ook grote delen van het gerechtelijk vooronderzoek gewoon terecht is.¹⁴ Dezelfde procureur-generaal beklomg er zich trouwens over dat dit als gevolg had dat de balie zich zo weinig thuis voelde op procedureel vlak, dat zij dit volledig aan de magistraten overliet, zodat de maatschappelijke controle van de verdediging uitblijft. 'Combien de fols' vroeg hij zich af 'la défense plaide-t-elle des questions ayant trait à l'instruction préparatoire'.¹⁵

Vervolgens kan niet ontkend worden dat het in het strafrecht zo noodzakelijke evenwicht tussen vervolging en verdediging in het vooronderzoek volledig onbestaande is. Buiten zijn tussenkomst voor de Raadkamer en eventueel de Kamer van Inbeschuldigingstelling ingeval van voortoppe hechtens is de tussenkomst en de controle van de verdediging uitgesloten. Nochtans doet zich juist bij dit vooronderzoek de noodzaak van een effectieve verdediging voelen. Daar waar in dit stadium van het strafproces de gegevens verzameld worden waarop een latere veroordeling zal steunen is het toch maar normaal dat ook de verdediging het recht heeft na te gaan hoe dit gebeurt en er zorg moet voor kunnen dragen dat de bundel ook die elementen bevat die, zo ze al niet wijzen op de even-

tuele onschuld van de verdachte, toch een ander licht kunnen werpen op de wijze waarop en de omstandigheden waarin het misdrijf zich heeft voorgedaan.

De voorstanders van het huidige systeem antwoorden hierop dat door de soepelheid van de parketmagistraten en de onderzoeksrechters deze nadelen eerder theoretisch zijn en opgevangen worden in de praktijk, zodat elke onderzoeksmaatregel gevraagd door de verdediging, wanneer ze niet manifest onredelijk is, zal worden ingewilligd.¹⁶ Daar ligt echter de knoop: een goede procedureregeling schepit afdwingbare rechten en laat niet één van de partijen volledig afhankelijk van de goodwill van de magistrat. Het vergt eveneens dat een controle mogelijk is op het oordeel van de magistrat of een bepaald verzoek al dan niet manifest onredelijk is. En bovendien, hoe kan men als verdediger 'redelijke' onderzoeksmatregelen voorstellen wanneer men de bundel niet kent? En om min of meer te weten van de bundel inhoud is men opnieuw aangewezen op dezelfde goodwill van dezelfde magistraten. En zoals een onderzoeksrechter het onlangs toegel hangt veel af van de persoonlijkheid van de advocaat of hem al dan niet iets gezegd wordt.¹⁷ En over deze persoonlijkheid oordeelt dan weer alleen de onderzoeksrechter, zodat uiteindelijk het bekomen van informatie verre van een recht te zijn afhankelijk van de persoonlijke relatie tussen de magistrat en de betrokken advocaat. U begrijpt dat we hier staan voor de volledige willekeur. Wat houdt nu de zo noodzakelijke hervorming tegen?

Eerst en vooral naar het lijkt een zeker conservatisme. Men is bang het gekend pad te verlaten om nieuwe wegen te bewandelen. Maar al te vaak stelt men vast dat bij het voorstellen van bepaalde hervormingen steeds opnieuw de vrees wordt geuit dat zij het systeem zullen ondermijnen en elke vervolging of berechting onmogelijk maken, terwijl anderzijds in ons omringende landen, met een vergelijkbaar sociaal patroon de voorgestelde hervormingen reeds jaren zonder bezwaar worden toegepast en ingeburgerd zijn, zodat niemand ze nog in vraag stelt.

Vervolgens is het natuurlijk zo dat het huidige onevenwicht het de vervolgende partij, schijnbaar althans, gemakkelijker maakt. Parketmagistraten zullen dan ook, zoals onlangs nog gebleken is, meestal van oordeel zijn dat het huidige systeem op enkele deetregelingen na dient behouden te blijven en dat de meeste nadelen ervan door de praktijk worden opgevangen.¹⁸

En tenslotte, en dit meen ik de grootste rem te zijn op het tot stand komen van de verwachte hervorming, is er, hoewel het meestal zo niet wordt uitgedrukt, een diep ingeworteld wantrouwen tegenover de advocatuur. Reeds in 1902 schreef de minister van Justitie Van den Heuvel in de Memorie van Toelichting tot zijn hierboven reeds geciteerd ontwerp van hervorming: 'Parmi les nombreux avocats qui composent le Barreau et qui seraient appelés à collaborer éventuellement à l'instruction avec le magistrat, ne s'en trouverait-il point parfois qui seraient tentés de poursuivre moins la découverte de la vérité que la satisfaction des intérêts de leur client? N'y en aurait-il pas qui dans certaines circonstances résisteraient difficilement à la tentation de créer une diversion au profit

14. CORNIL, L., *o.c.*, 5.

15. CORNIL, L., *o.c.*, 13.

16. DUPONT, L., *Meningen van parketmagistraten over (veranderingen in) het vooronderzoek*, *Panopticon*, 1981, 360.

17. HURSEBAUT, F., *Meningen van Onderzoekrechters over (veranderingen in) het vooronderzoek*, *Panopticon*, 1981, 264.

18. DUPONT, L., *o.c.*, 360.

de l'inculpé dont l'interrogatoire l'oune mal, de lui indiquer, par un mot ou par un geste, la réponse à faire à une question embarrassante d'intervenir pour substituer à une déclaration compromettante une explication plus adroite.¹⁹

Dichter bij ons schreef een substraat van de Procureur des Konings, tevens medewerker van de Koninklijke Commissaris, dat het onmogelijk is de advocaat toe te laten bij het verhoor van de verdachte tijdens het opsporingsonderzoek door de Procureur des Konings, daar 'de meeste verdachten zich afvragen waarom toe een raadsman anders dient dan om valstrikken te leggen aan de gerechtigheid, ten einde hun reputatie als fatsoenlijke mens ongerept te houden'. Hij vindt dan ook dat indien de wet de aanwezigheid van de advocaten toeliet ze ongetwijfeld onder dwang van hun cliënten komen te staan en hij beschijt dat het de balie derhalve tot eer strekt zulke tegenwoordigheid niet op te eisen.²⁰ En wij die dachten dat het de balie juist tot eer strekte steeds en overal en in alle omstandigheden, met eerbiediging van de wet, voor de verdediging van wie ook op haar beroep doet, in te staan.

Ook uit de onlangs door *Panopticon* gepubliceerde rondetafelgesprekken met parketmagistraten en onderzoeksrechters blijkt een zelfde wantrouwen ten overstaan van de balie die er steeds weer van verdacht wordt geen andere bedoelingen te hebben dan het onderzoek te dwarsbomen.²¹ Een onderzoeksrechter verklaarde dat hij desnoods de advocaat bij het verhoor van de verdachte zou toelaten, op voorwaarde echter dat in dat geval ook de onderzoeksrechter zou kunnen aanwezig zijn wanneer de advocaat in de gevangenis met de verdachte spreekt.²²

Men kan zich werkelijk afvragen waar de advocatuur een dergelijk wantrouwen verdiend heeft. Evenals men in diverse publicaties stelt dat toch niet mag getwijfeld worden aan de objectiviteit en het plichtsbewustzijn van de magistratuur, heeft de balie tijdens haar geschiedenis bewezen dat eenzelfde postulat voor haar geldt.

De houding van procureur-generaal Cornil lijkt dan ook heel wat logischer en consequenter waar hij voorhoudt: 'Qu'on le veuille ou non, nous allons à l'instruction préparatoire contradictoire et, pour ma part, je m'en réjouis sans réserve, car je n'ai jamais crant de monter ce que je faisais et j'ai toujours vu dans la contradiction de l'adversaire et un stimulant à mon ardeur et une barrière contre l'erreur'.

Het kan natuurlijk de bedoeling niet zijn in het kader van deze toespraak een volledige schets te ontwerpen van wat een tegensprekelijk vooronderzoek dient in te houden. Nooedgevingen dienen we ons te beperken tot een aantal hoofdlijnen.

A. De taak en de plaats van de onderzoeksrechter

Zijn huidige positie wordt vooral gekenmerkt door de dualiteit van zijn functie als onafhankelijk magistraat enerzijds en als officier van gerechtelijke politie anderzijds.

19. *Doc. Parl.*, Chambre, 1900-01, nr. 71, 7.

20. De Naou, A., Het opsporingsonderzoek nu en morgen, *R.W.*, 1974-1975, kol. 1607 e.v.

21. cfr. artikels geciteerd onder nr. 16 en 17.

22. HURSEBAUT, F., o.c.

derzijds, waarbij hij onder toezicht staat van de procureur-generaal bij het hof van Beroep.

Bepaalde hervormingsvoorstellen strekten er dan ook toe hem deze laatste functie te ontnemen. Engszins geïnspireerd door het Angelsaksisch Recht zou de onderzoeksrechter een 'rechter van het onderzoek' worden, wiens taak erin bestaat de geschillen te beslechten die zich tijdens het onderzoek zouden voordoen tussen vervolging en verdediging, te oordelen over bepaalde vorderingen van partijen tot het verrichten van onderzoeksmatregelen die hij alleen kan bevelen, zoals de huiszoeking en de aanhouding, en tenslotte te bepalen welk gevolg aan het onderzoek dient gegeven eens dit afgesloten is.²³ Dit impliceert echter dat de uitvoering van het feitelijk onderzoek in handen gegeven wordt van de parketmagistraten. Daarom ook dat deze voorstellen bestreden werden zowel tijdens de werkzaamheden die de Union Belge de Droit Pénal als de Fédération des Avocats de Belgique in 1937 en 1938 wijdde aan de hervorming van de strafvordering.²⁴

Men wenste inderdaad, zeker in die zaken die aanleiding geven tot een gerechtelijk vooronderzoek, dat ook de uitvoering van dit onderzoek zou toevertrouwd blijven aan een rechter, met alle waarborgen van onafhankelijkheid die de zetelende magistraat per definitie dient te bieden.²⁵

De Koninklijke Commissaris stelt desbetreffend een oplossing voor die mijns inziens, principieel althans, grotendeels kan bijgetreden worden. De onderzoeksrechter verkrijgt in het ontwerpen welboek de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie niet, ten einde zijn onafhankelijkheid ten overstaan van het parket te vrijwaren, doch hij is wel bevoegd om handelingen van gerechtelijke politie te stellen.

Wel zou het ontwerp voorzien dat hij, bij het stellen van dergelijke handelingen, zoals de andere officieren van gerechtelijke politie, nitteg verschuldigd is aan de instanties die voor het degelijk verloop van het onderzoek verantwoordelijk zijn: de procureur-generaal en de procureur des Konings.²⁶

Deze laatste bepaling dreigt natuurlijk de hele statuutwijziging van de onderzoeksrechter tot een louter formele aanleggenheid te maken. De vraag dient echter gesteld of men de onderzoeksrechter ook bij het verrichten van handelingen van gerechtelijke politie niet onder het normale toezicht kan houden van zijn hiërarchische oversten, — waarbij het openbaar ministerie, meest het klachtten hebben, toch steeds terecht kan — die in volle onafhankelijkheid desgevallend kunnen oordelen of optreden.

Het door vele auteurs signaleerde gevaar dat indien de onderzoeksrechter tevens het onderzoek in handen houdt en uitvoert, hij geneigd zal zijn dit onderzoek te verdedigen en er moeilijk afstand van kan nemen om als onpartijdig rech-

23. Zie de voorstellen vermeld onder de nummers 1 en 2. Zie ook SASSERATH, S., Exposé Critique, in *Les Nouvelles Procédure pénale*, tome Ier, volume II, 847 e.v.

24. Projet de réforme de l'instruction préparatoire, in *R.D.P.*, 1937, 402 en Réforme de l'instruction préparatoire, *R.D.P.*, 1938, 779.

25. SASSERATH, S., o.c., 852, nr. 44.

26. BEKAERT, H., Hervormingen in het gerechtelijk onderzoek, in *Strafwetenschappen — post-universitaire lessenreeks ingericht door het seminarie voor strafrecht en strafvordering*, R.U.G., 17 oktober 1975 tot 20 december 1975, Gent 1976.

ter te oordelen²⁷, kan gemakkelijk opgevangen worden door ruime beroepsmogelijkheden voor de partijen bij de Raadkamer te voorzien, tegen beslissingen van de onderzoeksrechter.

Desbetreffend weze trouwens opgemerkt dat in het ontwerp van de Koninklijke Commissaris de Raadkamer aangewezen wordt als de beroepsinstantie bij het beslechten van loutere procedure-incidenten.²⁸

B. Het recht van de verdediging actief tussen te komen in het vooronderzoek

Er blijkt nog weinig discussie te bestaan over de mogelijkheden die aan alle in het geding betrokken partijen, dus zowel het openbaar ministerie als de verdediging en zelfs de burgerlijke partij, dient gegeven om aan de onderzoeksrechter verzoekschriften te richten waarin om bepaalde daden van onderzoek, zoals het verhoren van bepaalde getuigen, het verrichten van huiszoekingen en het bevelen van expertises, verzocht wordt.

Indien de onderzoeksrechter hier niet op ingaat zou hij dit bij gemotiveerde beslissing dienen te doen waartegen beroep openstaat bij de Raadkamer.

Meer betwisting en weerstand vindt men wat de mogelijkheid betreft voor de verdediging aanwezig te zijn bij het verhoor van de verdachte en de getuigen en bij de confrontaties.

In een in 1976 door het seminarie van Strafrecht en Strafvordering van de R. U. G. uitgegeven publikatie naar aanleiding van een post-universitaire lessenreeks, schrijft de Koninklijke Commissaris desbetreffend dat: 'De advocaat van de beschuldigde en van de burgerlijke partij aanwezig mag zijn gedurende het verhoor van de verdachte na de eerste ondervraging, uitgenomen in dringende gevallen of wanneer het onderzoek zou kunnen geschaad worden, waarvoor de onderzoeksrechter oordeelt'. Hij voegt er echter inkomend aan toe: 'Dit principe wordt niet algemeen aanvaard'.²⁹

Deze formule is analoog met het artikel 186 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering dat bepaalt: 'Voor zover het belang van het onderzoek dit naar het oordeel van de rechter-commissaris niet verbiedt, is de raadsman bevoegd de verhoren bij te wonen...'

Dergelijke formule is trouwens typerend voor het Nederlandse stelsel, waarin aan de raadslieden van de partijen tijdens het vooronderzoek de meest uitgebreide rechten worden toegestaan, steeds echter met de beperking dat de rechter-commissaris kan oordelen dat zij in het belang van het onderzoek geen toepassing kunnen vinden. Zonder een oordeel uit te spreken over de manieren waarop dit systeem in Nederland functioneert, meen ik het ten stelligste te moeten afwijzen daar het duidelijk de voorgenomen innovatie volledig zou ontcrachten. Ik vrees inderdaad dat in een dergelijk systeem we opnieuw zullen te maken hebben met de afwijzing van het recht van de verdediging om bij de verhoren aanwezig te zijn. Deze afwijzing zal gemotiveerd worden met een loutere formule, zoals we er reeds zoveel kennen, die hoogstwaarschijnlijk reeds vooraf gedrukt op de beschikking zal voorkomen.

27. SASSERATH, S., *o.c.*, 852, nr. 45ter.

28. BEKAERT, H., *o.c.*, XIV 8.

29. BEKAERT, H., *o.c.*, XIV 10.

In Frankrijk is de onderzoeksrechter er bij de eerste ondervraging toe gehouden de verdachte op de hoogte te stellen van de tegen hem bestaande bezwaren. Nadien dient hij er hem van op de hoogte te stellen dat hij het recht heeft geen verklaring af te leggen over de hem ten laste gelagde feiten. Legt hij toch een verklaring af, dan dient de onderzoeksrechter deze te acteren zonder echter tot een ondervraging te mogen overgaan of met de verdachte in discussie te treden.

Vervolgens verwittigt de onderzoeksrechter de verdachte dat hij het recht heeft zich te laten bijstaan door een raadsman. Verzaakt de beklagde aan dit recht, dan kan tot een werkelijke ondervraging worden overgegaan. Wensst hij echter de bijstand van een advocaat, wordt onmiddellijk aan het verhoor een einde gesteld en zal slechts tot een nieuwe ondervraging kunnen worden overgegaan dan nadat de advocaat opgeroepen werd (artikel 114 CCP).

Het feit dat de verwittiging van de beklagde dat hij geen verklaring dient af te leggen en dat hij het recht heeft een advocaat te raadplegen in twee tijden gebeurt, met daartussenin zij het geen ondervraging dan toch zo mogelijk een uitleg van de verdachte, stuit op heel wat kritiek, vooral daar de rechtspraak van oordeel is dat deze 'spontane' verklaring voldoet aan de vereiste dat elk onderzoek minstens één ondervraging door de onderzoeksrechter van de verdachte vergt. Hierdoor kan de in de wet voorziene rol van de advocaat inderdaad nutteloos gemaakt worden doordat de onderzoeksrechter van verdere ondervraging afziet.³⁰

Wij menen dan ook dat het de verdachte moet toegestaan zijn, zoals het trouwens voorzien was in het ontwerp van de Conseil de Legislation, zich van bij het eerste verhoor voor de onderzoeksrechter te laten bijstaan door zijn raadsman.³¹ Bij gewone ondervragingen kan de verwittiging van de advocaat geen problemen stellen, doch ook ingeval een voorlopige hechtings georderd wordt, moet vooraf de verdachte voor de onderzoeksrechter verschijnen, indien hij dit wenst, zijn raadsman indien mogelijk verwittigd en opgeroepen worden.

In geen geval mag een dergelijke hervorming echter tot gevolg hebben dat de 'garde à vue' zou verlengd worden. Het moet met de huidige technische middelen inderdaad mogelijk zijn de raadsman van de verdachte snel te verwittigen. Dit telefoontje kan er wel bij. In dit verband is het trouwens betreurenswaardig vast te stellen dat de huidige rechtspraak legen alle logica in, door te aanvaarden dat het bevel tot mededeling het met redenen omkleed bevel van de rechter bedoeld door artikel 7 van de Grondwet, de erin voorziene periode van 24 uur reeds verduubeld heeft.³²

We weten reeds dat in kringen van het parket gevreesd wordt dat een dergelijke hervorming met zich zou brengen dat elk onderzoek onmogelijk wordt omdat de advocaat het zou trachten te dwarsbomen. Wordt hierbij echter niet al te veel de nadruk gelegd op het beeld, dat ons altijd wat ongelukkig gestemd heeft, als zou het strafrecht een tweekamp zijn tussen twee partijen? Het komt er toch voor het parket niet op aan met alle mogelijke middelen te bekomen dat een bepaald betichte schuldig zou verklaard worden, doch wel te achterhalen wat de

30. MERLE, R., & VITU, A., *Traité de Droit criminel*, Paris, 1967.

31. Project geciteerd onder nr. 7 - artikel 59, R.D.P., 1914, 483.

32. Conclusie van advocaat-generaal Krings voor Cass. 28 januari 1982, R.W., 1981-82, kol. 2593 e.v.

waarheid is en wie de reële schuldige. En bij het achterhalen van de waarheid kan de verdediging een belangrijke rol spelen, doordat ook zij de onderzoekers kan wijzen op bepaalde facetten van een zaak die hen kunnen ontgaan, en kan medewerken om een onderzoek, dat de verkeerde richting dreigt op te gaan, terug op het goede spoor te brengen.³³ Hoe vaak stellen we trouwens bij getuigenverhoren in burgerlijke zaken, waarbij de advocaat steeds aanwezig is, niet vast hoe nuttig zijn opmerkingen kunnen zijn omdat de rechter, volledig ter goeder trouw trouwens, een belangrijke verklaring van een getuige ontgaan was. 'Le but à atteindre' schreef procureur-general Servais, 'c'est d'assurer une plus exacte manifestation de la vérité dans l'instruction préparatoire des affaires répressives en fortifiant les garanties de l'inculpé et de la société, contre le parti pris aveugle, inconsciemment le magistrat le plus impartial est sujet à se laisser entraîner, lorsque comme notre Juge d'instruction il est livré à lui-même, le plus souvent sans contrôle réel et investi de la double mission de rechercher des preuves et d'en contrôler la valeur, de déterminer la direction et les tendances de l'instruction et de faire cette instruction'.³⁴

Een ander bezwaar dat meestal geformuleerd wordt tegen een dergelijke hervorming is dat ze onmogelijke verplichtingen zou opleggen aan de balie, die niet alle verhoren zou kunnen bijwonen met als gevolg dat een klasse-justitie zou ontstaan vermits alleen de gegoeede beklagde zich de bijstand van zijn advocaat zou kunnen veroorloven.

Het is natuurlijk zo dat een tegensprekelijk vooronderzoek meer zal vergen van de advocaat. Hier mogen we echter vertrouwen hebben in de inzet en het organisatievermogen van de balie die, zoals in de ons omringende landen gebeurt, zeker niet in haar taak tekort zal schieten. Trouwens, het zou onredelijk zijn een meer dan gerechtvaardigde herziening van de strafvordering niet door te voeren omdat het een grotere inspanning zou vergen van diegenen die zich juist tot taak hebben gekozen te verdedigen. Wat de minder gegoeede betreft wordt het trouwens de hoogste tijd dat eindelijk werk zou worden gemaakt van de vergoeding door de Staat van diegenen die aangehouden worden hen te verdedigen, zoals het ook in de ons omringende landen reeds lang gebeurt.

Tenslotte wordt opgeworpen dat een contradictoair onderzoek met zich zou brengen dat de parketten en onderzoekers het onderzoek zouden afwachten op de gerechtelijke politie, waarbij vaak naar het Franse voorbeeld wordt verwezen.

Hierbij weze vooreerst opgemerkt dat we thans reeds moeten vaststellen dat de onderzoekers uitgebreid gebruik maken van de mogelijkheid om onderzoekstaken te delegeren aan de gerechtelijke politie of de rijkswacht, die de meeste verhoren van getuigen en verdachten op zich nemen.

Deze evolutie in het onderzoek werd reeds vóór de laatste Wereldoorlog door verschillende auteurs aangeklagd waarbij men meer bepaald wat de gerechtelijke politie betreft, erop wees dat ze in feite onwettig was. Uit de voorbereidende werken op de wet van 7 april 1919 waarbij de gerechtelijke politie wordt opge-

33. Servais: project goedgekeurd onder nr. 7, *R.D.P.*, 1914, 402.

34. Servais: *o.c.*, *R.D.P.*, 1914, 402 e.v.

nicht, blijkt indertijd dat de hun toebedachte rol eerder beperkt was en dat zij alleen konden overgaan tot het inwinnen van inlichtingen, doch dat het eigenlijk onderzoek hen niet toevertrouwd kon worden. Geleidelijk aan werden hen echter door de parketten en onderzoekers meer en meer taken toevertrouwd of gedelegeerd, zodat thans in de meeste gevallen het eigenlijke onderzoek door hen gevoerd wordt. Zo zijn zij het die de meeste verhoren van verdachten en getuigen afnemen hetgeen toch specifieke onderzoekstaken zijn.

In een verslag voor de Fédération des Avocats over de hervormingen van het vooronderzoek deed een advocaat dan ook het voorstel 'qu'il importerait qu'aussi longtemps qu'il ne sera pas mis fin à ces abus, les avocats qui les constatent prennent à l'audience des conclusions écrites pour faire rejeter des débats tous les interrogatoires de prévenus ou de témoins pris par la police judiciaire au cours d'une instruction'.³⁵

Het kan trouwens niet ontkend worden dat het feit dat de meeste onderzoeken en ondervragingen door politie of rijkswacht gebeuren, niet alleen als gevolg heeft dat de waarborg van de verdachte die een rechter door zijn functie en ervaring toch biedt, wegvallt, doch dat helaas heel wat misbruiken dienen vastgesteld. Sasserath beschreef ze reeds in 1946 in de *Novelles*: 'Pression excessive exercée sur les inculpés pour leur extraire des aveux; simulacres d'arrestation; détentions arbitraires pendant quelques heures et même dépôt arbitraire de prévenus récalcitrants aux aveux spontanés, dans la prison locale pendant toute une nuit'.³⁶

Alle advocaten trouwens die het of wat vertrouwd zijn met strafzaken kennen deze misbruiken en krijgen er geregeld klachten over te horen. Vaak krijgt men de indruk dat alle middelen goed zijn om bekentnissen uit te lokken en dat zo er al niet, gelukkig maar, geregeld geslagen wordt, men toch streeft naar 'de morele en fysieke instorting' van de verdachte.

Trouwens, een onlangs bekend geworden cursus voor agenten en kandidaat-agenten liegt er niet om. Lezen wij niet onder de hoofding 'Ondervragingstechniek': er moet een klimaat worden gecreëerd waarin de verdachte zijn instinctieve verdedigingsmechanismen laat vallen. U moet absoluut doorringen tot zijn persoonlijkheid, zijn mentaliteit, zijn karaktertrekken, zijn zwakheden. U moet hem met geduld (maar soms zeer snel) grondig bestuderen om hem te domineren en zijn zwakke plekken te kennen en om zijn reacties vóór te zijn. Het eventuele stilzwijgen van de beklagde doorbreken. Spreken en doen spreken. De schuldige die spreekt is op weg naar de bekentenis... Objectief zijn. Opschrijven wat tegen hem pleit, maar ook wat in zijn voordeel is... In geval van bekentenis uw tromf niet laten blijken. Rustig blijven, luisteren alsof die bekentnissen de normaalste zaak ter wereld zijn. Een proces-verbaal waarin hij herroept moet wel eens vernietigd (voor zover het al niet doorgegeven is) en vervangen worden door een proces-verbaal met bekentnissen, alsof die spontaan waren. Geloven in wat U doet. Elke verdachte moet tijdens de ondervraging als een

35. WINEN, 'Réforme de l'instruction préparatoire', *R.D.P.*, 1938, 805.

36. SASSERATH, *o.c.*, 858, nr. 66.

schuldige worden beschouwd... In de strijd tussen beschuldigde en ondervrager zal diegene het halen die het met iets langer volhoudt dan de andere.³⁷

Het is dan ook duidelijk dat om dergelijke misbruiken te voorkomen we terug moeten naar de ondervragingen, zowel van verdachten als getuigen, door de onderzoeksrechter en dat minstens de wijze van ondervraging strikt gereguleerd moet worden.

We zijn er ons van bewust dat indien het onderzoek volledig aan de onderzoeksrechter dient toevertrouwd, het kader op belangrijke wijze dient uitgebreid, hetgeen met de huidige budgettaire moeilijkheden een zeer moeilijke vraag is. Verdient in het raam van de diverse staatsuitgaven een goede functionering van de justitie, met alle waarborgen voor maatschappij en individu, in een zich beschaafd noemend land, echter geen zekere voorrang?

Wat de wijze van ondervraging betreft, ook indien deze door de onderzoeksrechter gebeurt, dient wettelijk te worden vastgelegd dat:

1. de verdachte en de getuige het recht hebben te eisen dat akte zou genomen worden van hetgeen hij spontaan verklaart;
2. in het P. V. vraag en antwoord exact zouden geformuleerd worden: waarom desbetreffend geen beroep doen op bandopnemers?
3. verdachte en getuige het recht hebben te eisen dat de reden van weigering van ondertekening van een P. V. zou geakteerd worden;
4. een maximumduur zou gesteld worden op de ondervragingen met bepaling van een minimum rustpauzes;
5. begin en einduur van de ondervraging zou geakteerd worden met inbegrip van elk voorbereidend gesprek dat de eigenlijke ondervraging zou voorafgaan.³⁸

Bovenal echter zou de verdachte bij het begin van elke ondervraging dienen medegedeeld dat hij het recht heeft geen verklaring af te leggen of op bepaalde vragen niet te antwoorden zonder dat dit tegen hem kan uitgelegd worden. Het is duidelijk dat deze laatste hervorming alleen al het grootste deel van de thans aan geklaagde misbruiken zou opheffen. In kringen van onderzoeksrechters en parkeetmagistraten wordt hier tegen ingebracht dat dit de mogelijkheid tot het beklamen van bekentnissen volledig zou te niet doen. Is dit echter niet een ietwat hypocriete situatie? Enerzijds ontkent men niet dat de verdachte inderdaad het recht heeft te zwijgen, doch anderzijds tracht men ernaar dat hij van dit recht niet op de hoogte zou zijn om zo in feite misbruik te maken van zijn onwetendheid.

Anderzijds stoelt deze opvatting op de mythe van de bekentenis. Dient men echter niet af te stappen van de zienswijze die erin bestaat dat men absoluut bekentnissen dient af te dwingen? Daar waar ons strafrecht ervan uitgaat dat het het openbaar ministerie toekomt het bewijs van de schuld van een verdachte te leveren en dat de verdachte er niet toe gehouden is zijn onschuld te bewijzen en nog minder dat hij elementen zou dienen aan te brengen tegen zichzelf, is een vasthouden aan het absoluut afdwingen van bekentnissen een dubieuze zaak.

37. Uittreksel uit een technische politiecourseus opgesteld door Hoofdcomismissaris van het Centrum voor Gerechtelijke Opdrachten van Namen HUMBLER, H., en door DISY, A., hoofdcommissaris voor gerechtelijke opdrachten van het centrum Dinant - Philippeville (opleidingscourseus voor agenten en kandidaat-agenten van politie) aangehouden door DE KOCK, M., en BRAECKMAN, C., in: *Wij leven toch in een vrije land*, Leuven, 1980.

38. LAFFINEUR, G., *Police Communale, Gendarmere et Police Judiciaire des Parques*, 118.

Daar waar het gerechtelijk wetboek voorziet dat in een burgerlijke procedure de rechter aan iederder gedingvoerende partij kan bevelen het bewijsmateriaal dat zij bezitten voor te leggen, is steeds aanvaard dat dit in de strafprocedure voor de verdachte niet het geval is.³⁹ Men moet dan ook met Sasserath vaststellen dat het openbaar ministerie over voldoende middelen, technische en andere beschikt, om het bewijs van een misdrijf te leveren zonder daarom op een bekentenis te moeten terugvallen.

Procureur-generaal Servais schreef desbetreffend: 'Cette disposition a pour but de mettre fin à certains procédés d'instruction contre lesquels on s'élève à juste titre et qui pour arracher à des inculpés des aveux les soumettent à une sorte de fortune morale. Il est possible, que sous l'empire d'un pareil texte, on obtienne quelques aveux de moins; mais la question est de savoir si c'est sur les aveux arrachés à des inculpés et dont la valeur est au moins douteuse qu'il faut s'arrêter à baser une condamnation'.⁴⁰

Trouwens, in het Angelsaksische recht heeft deze verplichting steeds bestaan, zonder dat de vervolging van misdrijven er minder efficiënt zou verlopen dan bij ons.

De voorgestelde hervormingen: afschaffing van op secreetstelling en onmiddellijke mededeling aan de verdachte of zijn advocaat van een kopij van de stukken

In Nederland bestaat de verplichting van onmiddellijke mededeling terwijl in Frankrijk, hoewel ze niet in de wet is opgenomen, in de praktijk de griffier van de onderzoeksrechter de kopijen van de stukken, naargelang ze aan de bundel toegevoegd worden, overhandigd aan de verdediging. In de tijd van de fotocopieer-machines kan dit toch geen moeilijkheden met zich meebrengen, hoewel men de indruk krijgt dat wat het vooronderzoek betreft, zelfs het carbonpapier nog niet is uitgevonden.

Deze overhandiging van de dossierstukken zou in elke procedure dienen te gebeuren, zowel bij een opsporingsonderzoek als bij een gerechtelijk vooronderzoek en in dit laatste geval ongeacht of er al dan niet een voorlopige hechtenis is, terwijl de stukken onmiddellijk zouden dienen genummerd te worden wanneer ze bij het dossier worden gevoegd, zodat de volgorde van hun neerlegging steeds kan worden gecontroleerd.

Op zeer korte termijn, en zonder dat enig weigevend initiatief nodig is, kan men trouwens artikel 26 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, dat spijtig genoeg in onbruik is geraakt, terug systematisch toepassen. Dit artikel legt de procureur des Konings op aan de procureur-generaal verslag uit te brengen omtrent alle zaken waarover de raadkamer geen uitspraak heeft gedaan binnen de 6 maand. Binnen een maand dient de procureur-generaal dan de zaak voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling te brengen, en in een omstandig verslag de vertraging van het onderzoek uitseen te zetten. Dit gebeurt nadien om de drie maand terwijl de verdachte en zijn raadsman opgeroepen worden en de raadsman de bundel vooraf mag inzien.

39. BEKAERT, H., *La Manifestation de la vérité dans le droit pénal*, Brussel, 1972, 14 e.v.

40. SERVAIS, R., o.c., 425.

Dit zou de advocaat toelaten ook in de gevallen waarin er geen voorlopige hechtenis is, de bundel geregeld in te zien zodat hij opmerkingen en verzoeken kan richten aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling of aan de Onderzoekrechtster.

Wij zijn er ons van bewust dat hiermee niet alles gezegd is over de hervormingen die dienen aangebracht aan het gerechtelijk vooronderzoek. Zo zou er nog heel wat kunnen verteld worden over het deskundigenonderzoek, dat naar het model van de burgerlijke procedure, eveneens tegensprekelijk dient gemaakt, en door verdachte en verdediging op de voet moet kunnen gevolgd worden. Er werd evenmin iets gezegd over de plaats van de burgerlijke partij terwijl het door het Parket uitgevoerde opsporingsonderzoek, dat dient gelegaliseerd en eveneens tegensprekelijk gemaakt, slechts even aan bod kwam. We dienen ons echter te beperken.

Alleen tot slot nog deze bemerking die we herhaaldelijk van oud minister van Justitie Vermeylen mochten horen en die we volmondig bijtreden: 'Elke hervorming, hoe goed ook bedoeld, is nutteloos indien degenen die ze moeten toepassen niet met de gewenste geestesgesteldheid bezielde zijn.'

Er dient dan ook bij de opleiding van onze juristen, die onze latere magistraten en advocaten zullen zijn, bijzonder veel aandacht besteed aan hun ingesteldheid ten overstaan van de rechten en vrijheden die onze democratische maatschappij aan haar ingezetenen heet te waarborgen.

Protest

M. Moering

De verzuilin, in vershille ideologie te pen. Dit arti tot stand kon van de belan, klaring te ge lijk stelsel.

In een ' geschetste p gische situa.

1: Ontwikl

Zoals in vel merkt door een belangr karakter en rustig verlo ook al liegt t klaringen v antwoord te rend zijn v gaan op enl ging) en op ging. Alle h onderstellin keling van p nog speelt

1.1. Verzuil

In de 16de , maar tevens tholieke Ne

* Wetenscha strafrechtswel zoek in de cri